

Во 2005 година македонските затвори постојано беа на тапет, а севкупниот систем и нејзината структура, од чуварската служба до воспитувачите, психолозите, директорите на казнено-поправните установи и Министерството за правда како надлежен орган за нивно функционирање, беа критикувани и пцуени, бидејќи се создаде фама дека нашите затвори и апсанции претставуваат легло за криминалитет. Што од ова има вистина? По сè од малку, од лошите услови за издржување на казната на осудените лица до малите плати на вработените во службата за обезбедување, несоодветната правна и законска регулатива, мал број затвори и келии итн., а во меѓувреме криминалот во Македонија, во регионот и пошироко, цвета. Што значи и криминалот не е оној што беше вчера, ќе го уапсиш пијаницата кој правел проблеми по кафеаните, две-три палки по грб, ќе се отрезни следното утро и ќе го пуштиш на слобода. Денес царуваат босовите, макроата и други лица. Се вртат големи пари, спечалени преку препродажба на дрога, продажба на оружје, висока проституција итн. Сè ова влегува во т.н. организиран криминал, чии врски досегнуваат до политичко-судските кругови. Поради ова, беа потребни реформи во правосудниот систем, но и политичка волја да се тргне во војна против организираниот криминал. Во тој контекст е и разговорот со директорот на Управата за извршување на санкции, Костадинчо Ефремов, кој директно е инволвиран во проблемите. Ни прикажа дел од реалноста, но остана и недоречен. Зошто? Тоа зависи од многу фактори.

☀ Господине Ефремов, Предлог-законот за извршување на санкции, кој меѓу народот е попознат како закон за затворите, односно казнено-поправните установи, се наоѓа во втората фаза. Дали овој правен акт е последица на случувањата во македонските затвори каде што, на пример, имавме убиства, бегства, пренатрупаност на капацитетите итн. или тој се донесува по инерција на европските состојби во оваа област?

ЕФРЕМОВ: Овој Закон е современ. Во него се имплементирани сите правила и барања од меѓународните конвенции, кои доаѓаат од Европа и од ООН, а при тоа се увидени и нашите слабости кои беа забележани во текот на последниве осум години од функционирањето на системот, кој е воведен според стариот Закон. Но, во Законот се имплементирани и новините, кои произлегуваат од кривичното законодавство, донесено во 2004 година. Станува збор за огромен

зафат од Кривичниот законик и Законот за кривична постапка, а сега имаме и промени во т.н. алтернативни мерки поврзани со нашиот поим - санкции. Значи, сè ова мораше да влезе во едно законско решение, кое им го нудиме на пратениците за да го изгласаат. Тоа беше првиот проблем кој го воочивме пред почнувањето на изработката на Законот, а вториот се однесува на новата мрежа на казнено-поправни установи. Ние веќе предлагаме да имаме два казнено-поправни дома од затворен тип. Покрај "Идризово" тоа би бил затворот во Штип, бидејќи цениме дека неговата местоположба, кондицијата во која се наоѓа и сè она што значи инфраструктура во него, со мала реконструкција тој би можел да се стави во функција на казнено-поправен дом од затворен тип.

☀ Зошто мораше да се создаде толкава негативна атмосфера за состојбите во затворите, односно избегаа крими-

■ Разговорот го водеше:
Кокан СТОЈЧЕВ

БИ БИЛ ДИЛЕТАНТ АКО КАЖАМ ДЕКА НЕМА ПРОБЛЕМИ ВО ЗАТВОРИТЕ "ИДРИЗОВО" И "ШУТКА"

налци итн. и дури потоа се тргна во темелни реформи?

ЕФРЕМОВ: Тоа не беше причината, туку имајќи ја предвид реформата во правосудниот систем која се изведува уште од минатата година, но тежиштето беше во 2005 година, како продолжение на овие активности мораше да дојде реформа на пенетрицијалниот систем, односно на извршувањето на санкциите. Тоа е заокружен систем. Значи, по реформа на обвинителството и во судството, сега се заокружува целиот систем. Нашиот закон е последната карика од правосудниот систем, извршувањето на санкциите. Сè она што ќе го сработи, полицијата, обвинителството и судовите, да речам во делот на криминалот, ние сме оние кои ги извршуваме санкциите за сторените кривични дела. Значи, по добивањето правосилна одлука ние ги извршуваме санкциите. Сите примери кои ги наведовте треба нам да ни помогнат во детектирањето на проблемите и на слабостите, а да не дозво-

и тортуре, потоа на Меѓународниот црвен крст итн. Тие редовно доаѓаат во посета на земјава и ги детектираат состојбите во нашите казнено-поправни установи. Но, првата организација има широко поле на интерес тука, пред сè, се мисли за работењето на Јавното обвинителство, за работата на МВР, а меѓу другото и работењето на КПУ. Оваа организација нè посети во јуни минатата година, но верувајте дека покрај тоа што трпиме критики за општата состојба во КПУ, извештајот на Комитетот укажува на тоа дека персоналот, затворската администрација во државава, во целост ги почитува човековите права во делот на превенцијата. Во тој дел за понижувачко постапување кон осудените лица нема забелешки. Нивните забелешки се однесуваат кон сместувачките капацитети. Што сакаме да направиме во тој дел? Од почетокот на 2005 година, со помош на Владата, направивме неколку битни работи кои за нас се големи, кои можеби за вас во глобала изгледаат малку. Од неодамна почнавме со преселување на

ЕФРЕМОВ: Имајќи ја предвид сè поголемата бројка на осудени лица, кои престојуваат во КПУ, пред сè, во "Шутка" и во "Идризово", најслаба карика ни е здравствената служба. Тоа мораме да го признаеме, не криеме, бидејќи имаме мал број лекари кои ја извршуваат здравствената заштита на осудениците. Освен во "Идризово", каде имаме лекар на договор за дело, и во затворот "Скопје", во останатите затвори здравствената заштита ја извршуваат хонорарни лекари, кои доаѓаат еднаш до два пати седмично за редовни прегледи, или се на повик. Во сегашните процеси за преземање на лица од Министерството за одбрана и почнатите процеси за реструктурирања на Воената болница, не се пријавија лекари, а знаете дека во тој дел вработувањата одат со одобрение од Министерството за финансии. За сега имаме преземено и вработено 51 лице, тие веќе работат во чуварската служба, а многу малку во другиот сегмент. Втората група од 48 лица се во постапка за преземање, и вршиме преговори со питомците од последната генерација од Воената академија.

☀ Во јавноста е познато дека ќе има нови затвори во Македонија, дали тоа е последица на зголемениот криминалитет во државава?

ЕФРЕМОВ: Факт е дека криминалот во земјава и во светот е во подем, тука нема дилеми. Со член 19 од Предлог-законот востановуваме нова мрежа на казнено-поправни установи, со тоа што преферираме уште два нови затвора. Во Куманово ќе имаме нов затвор, а сега бараме одреден објект. Знаете, Македонија не е толку богата за да прави нови затвори, но можеби тоа ќе можеме да го решиме со преземање на некои од објектите на АРМ во Куманово и со адаптација и реновирање да направиме тие да функционираат како затвор. Во Куманово се отвора затвор од неколку причини. Прво, градот е блиску до граничниот премин, каде криминалитетот е во пораст. И второ, притисокот кој се врши на "Идризово" и на "Шутка", во однос на криминалитетот кој доаѓа од регионот Куманово, Крива Паланка, Кратово е на едно завидно ниво, да не речам околу 30-40 отсто. Што би добиле кога би се отворил овој затвор? Притисокот кој доаѓа од тој регион, врз база на осудени лица, кои треба да одат во "Идризово" би се намалил. Исто така, би се намалил и бројот на притворени лица, кои се упатуваат во затворот "Скопје". Со профункционирањето на затворот "Штип", би се намалил притисокот на "Идризово", бидејќи би имале втора институција од ваков тип и би имале шанса за флукутација на осуденици од овој регион. Новина ќе претставува малолетничкиот затвор, кој сега функционира во затворот во Охрид, а него ќе го префрлимe во

лиме истите проблеми да ни се повторуваат, во серија. Ние не бегаме од реалноста, а граѓаните треба да знаат за сè што се случува во казнено-поправните установи. Тие не се посебен дел од државата и претставуваат дел од општественото живеење во Македонија.

☀ Кога зборуваме за реалноста и за условите во затворите, токму невладините организации и странските експерти најмногу го критикуваа нашиот систем, кој мора да се менува!?

ЕФРЕМОВ: Ние сме домаќини на многу странски невладини организации, на пример, на Комитетот за превенции

осудениците во реновирањето оддел од затворениот дел во "Идризово". Сега има можности за малку релаксирани односи. Поради овие реновирања моравме да ги збиеме осудените лица во поголеми групи. Така, веќе имаме европски услови. Оваа година, околу техничкото опремување, набавиме 4 возила за спровод, зимска униформа за припадниците на службата за обезбедување во сите затвори. Имаме пет детекторски врати, кои можеби се малку, за контрола на влегувањето во КПУ.

☀ Каква е состојбата со здравствената заштита на затворениците?

отвореното одделение во затворот "Прилеп". Во тој контекст, имајќи го предвид и затворот во Струмица, кој сега работи во рамките на КПУ-Штип, во иднина ќе работи како затвор од полуотворен вид и ќе ја има досегашната надлежност.

☀ Во текот на оваа година главна карактеристика беше дека затворите "Идризово" и "Шутка" се пренатрупани, а како дел од таа општа лоша слика фигурираше бројката на притвореници, кои беа в затвор врз основа на судскиот институт притвор. Колку овој институт ви го усложнува функционирањето во затворите?

ЕФРЕМОВ: Во моментот ги имаме овие капацитети, а во затворите има околу 2.200 лица, тука се вклучени и притворените. Сè ова, што го потенцирав, претпоставуваме дека ќе биде во функција на растровување на овие институции и овозможување подобри услови за лицата кои издржуваат затворска казна. Во тој контекст знаеме дека имаме пренатрупаност во затворите, можеби не во сите казнено-поправни установи, но таа е загрижувачка во "Идризово" и во "Шутка". Мислам дека тој проблем е решен во затворот во Тетово, но тоа е за едно догледно време. Тоа го направивме со реконструкцијата и со доградбата, како на притворскиот така и на осуденичкиот дел, со што го нивелиравме бројот на лицата кои издржуваат одредена казна затвор или одредена мерка притвор.

☀ Појавата на опојни дроги меѓу осудениците, потоа рекетарството се секојдневна слика во македонските затвори. Дали пронајдовте механизми за спречување на ваквите појави?

ЕФРЕМОВ: Не постои земја во светот која нема вакви проблеми во затворите. Би бил дилетант ако кажам дека ова го нема во нашите казнено-поправни установи, особено во "Идризово". Но, наша задача е преку поголема контрола, пред сè, од страна на службата за обезбедување и со една поедукативна акција на превоспитните служби, овој криминалитет, овие односи и случувања да ги намалиме. Не е ништо спорно ако кажеме дека дрогата ја има во "Идризово", и не криеме за ова. Меѓутоа, сакаме преку програма и едукација да го намалиме притисокот.

☀ Може ли да се контролира спрегата меѓу ваквите затвореници и одредени поединци од службата за обезбедување, кои придонесуваат за усложнување на состојбите во затворот?

ЕФРЕМОВ: Околу оваа работа ние сме транспарентни и секојдневно ја информираме јавноста дека се пронајдени извесни количества дрога во затворите. Во вакви ситуации ние сме должни да го информираме МВР и тие натаму ја преземаат целата работа во делот на истражувањето, на постапката, и тука нашата обврска застанува. Меѓутоа, комплетно сите вработени во КПУ, особено оние во "Идризово", бидејќи за среќа такви појави немаме во таков обем и интензитет во другите затвори, треба да нè загрижува. Мораме да настојуваме овие работи, зависностите од дрога, алкохолизам и др. да ги ставиме в ред, неопходно е со енергична акција да воспоставиме ред. Во сегашна ситуација ми е совршено јасно дека дрога влегува од некаде, по некои канали. Но, само преку подобрена акција, проверки, кој влегува во КПУ, можеме да направиме овој проблем во "Идризово" да се намали. Сега имаме проект, сите влегувања во него да бидат евидентирани, проверени, но ако се знае дека "Идризово" лежи на површина од повеќе од 100 хектари, значи дека колку и да има јака чуварска служба, сепак би можело дрогата да се внесе во затворот. Но, ако има професионални извршувања на задачите, ќе дојдеме во ситуација на подобрување на состојбата на овој план.

ПАСИВНО ПУШЕЊЕ... ТУКА НЕМА НИШТО ПАСИВНО

РАЗЛИЦИ

Соодносното пасивно пушење го зголемува видниот ризик за:

- Рак на белите дробови за 20-30%
- Срдечен заболување за 25-35%
- Астма за 40-60%
- Инфаркт за 80%

Вентилацијата не е решение за пасивно пушење. Системот за вентилација кој го зголемуваат надот со свеж воздух треба да работат со брзина приближна на торнадо за да можат значително да ги намалат ризиците по здравјето. Системот кој го вентилираат воздухот исто така не се ефективен бидејќи так ги отстрануваат единствените нестаници од воздухот од цигарето, но не ја уништуваат и токсичните пасивни сепарирани честички од раќ.

ПАСИВНО ПУШЕЊЕ

Дрогата ви не прати, сепак осудувањето на надот од цигарите на оно што пушат ноне да пушатети на вашето здравје. Воздухното на надот од цигарите не пушта нон пушат се нарекува пасивно пушење (в пасивност и недоброволно или неволно пушење).

Надот од цигарите на цигарите излучува многу пасивност од надот кој го вршиме пасивност (пропу филтрат). Воздухот во соба во која се пушат содржи околу 4.000 цигарети, и за најмалку 50 од нив се знаат или претпоставуваат дека предизвикуваат рак.

Инфракрасното зрачување на надот од цигарите до додека, на работното место или во некој бид може да има краткотрајни ефекти, како на пример иритација на очите, надразнување на грлото или кашлица. Но, по долг рок, ефектите од пасивното пушење се многу пасивност.

ШТО МОЖАМ ЈАС ДА СТОРАМ

ОТКАЖЕТЕ СЕ ОД ПУШЕЊЕ

Министерство на здравство и социјална политика
Министерство на образование и наука
Министерство на труд, социјална политика и социјална заштита
Министерство на внатрешни работи
Министерство на правда
Министерство на енергетика, вода и енергетика
Министерство на животна средина и планирање
Министерство на земјоделство, шумарство и водостопанство
Министерство на транспорт, информатика и телекомуникации
Министерство на култура и наследство
Министерство на финансии
Министерство на труд, социјална политика и социјална заштита
Министерство на внатрешни работи
Министерство на правда
Министерство на енергетика, вода и енергетика
Министерство на животна средина и планирање
Министерство на земјоделство, шумарство и водостопанство
Министерство на транспорт, информатика и телекомуникации
Министерство на култура и наследство
Министерство на финансии

UNICEF